

Wääksy

Lühendatud kokkuvõte intervjuust Jukka-Pekka Leskineniga 8.06.2017.

Ajaloost. Gustav Vasa poeg Erik XIV oli 16.saj Rootsi kuningas, kelle vend hertsog Johan (Juhan) oli Turu linnas Soomet valitsemas. Johanil oli armukesega neli ühist last. Johan tegi välispoliitilist karjääri ja abiellus Poola katoliiklasest printsessi Katarina Jagellonicaga, mispärast nad läksid vennaga tülli ning asusid omavahelisse võitlusse. Johan oma salkadega kaotas Erikule ja ta viidi Rootsi *Gripsholm*’i linnusesse vangi. Aumehena Johan kinkis oma vabaabielunaisele Karinile (Kaarina) Wääksy mõisa ja hankis talle veel sobiva abikaasa, kes oli võidelnud Johani poolel. Pärast (Turu linna) kaotust Johan ja Katarina viidi Stockholmi sadamasse, kus Johani pooldajaid oli järskudelt kaljudelt alla visatud. Erik ja Katarina viibisid 6 aastat vangistuses ning seepärast olid Rootsi-Poola suhted väga pingelised. Poola Sigismundile (Zygmunt) ei meeldinud, et ta õde on vangis. Pärast kuut aastat Rootsi *Riksdag* otsustas, et kuningas Erik on hull ja ta ei saa enam kuningas olla. Siis nad tõid Johani vanglast välja ja panid tema troonile. Johan saatis oma venna samasse kongi, kus ta ise oli olnud. Aga ta ei julgenud tema kuninganna Karin Mansdotteriga (Kaarina Hannuntytär) midagi teha, sest ta ei olnud aadlik ning oli rahva seas soositud. Erik oli lihtsalt temasse armunud. Igatahes Erik läks vangi ja varsti ta mürgitati. Johan kinkis Karinile teise kuningliku mõisa, Kangasala lähedal oleva Liuksiala. 16.saj oli Kangasala poliitiline keskpunkt. Johan aumehena hankis oma laste emale Wääksys veel kolmandagi abikaasa. Wääksy oli u 200 aastat naiste pärimisliinis Karin Hansdotteri suguvõsas. Johan III ja Karini lastest oli noorim Sofia, kes hiljem sünnitas poja Jakob De la Gardie. Sofia suri sünnitusel. Pontus hukkus 3 aastat hiljem. Jakob saadeti Wääksysse vanaema juurde.

Leskinen ei teadnud sellest midagi, et Sofial ja Pontus De la Gardiel oli tegelikult kolm last. Pontusel ja Sofial oli kaks poega ja üks tütar, kes pärast vanemate surma kasvasid Wääksys.¹ Leskinen ütles, et ta ajalooramatuid ei tea ja Soomes on alati räägitud vaid Jaakkost (Jakob De la Gardie`st). Jacob oli ainuke sõjapealik, kes on vallutanud Moskva. Leskineni meelest saadeti ta 12-aastaselt Stockholmi kuninglikku koolitust saama....

See, et Leskinen on täna mõisas, on 1917.a tulemus. Siis oli Soomes tugev firma *Ahlström* ja selle omaniku noorim poeg Birger omas Helsingi lähedal Luukki mõisat, mis on nüüd vaba aja keskus. Helsingi lähedal Mummila mõisas selle omanik tapeti. Olukord oli rahutu ning Birger müüs oma maad ja ostis *Wääksy* ning *Tasantee* mõisad. Ta ise kolis Wääksysse.

¹ https://et.wikipedia.org/wiki/Pontus_De_la_Gardie

Vanem tütar Birgit Ahlström abiellus Hans Rygmanniga, kes oli Leskineni kadunud abikaasa isa. Nii Leskinen kui eellased on mõisasse tulnud naiste kaudu. Ja nii jätkubki, sest Leskinenil on kaks tütart ja poegi ei ole. Sonja on mõisa omanik ja teine tütar elab Austraalias.

Maad 100-200 a tagasi. Kõnnumaad ehk jahimaad ulatuvad Ähtärini Kesk-Soomes. Jahimaa on hoopis teine asi, kui normaalne maa. Wääksy mõisa pindala on olnud mitmeid tuhandeid hektareid umbes 1800.aastal, kui omanik oli keiserlik leitnant Favorini, kes rajas parimad põllumaad. Ta oli olnud riiakas isik, kes võitles paremale ja vasakule maade ning koskede omandiõiguste eest – tüüpiline Wääksy omanik. 1604.a. Wääksy jõgi voolas kahte suunda ja sellel töötas 11 vesiveskit. Sel aastal sadas palju ja jõgi oli niivõrd üles paisutatud, et üks tamm andis järgi ja kogu jõe voolusuund muutus vastupidiseks kolme päevaga. Järgnes tohutu kuivus ning jõest jäi järgi paar tiiki. Prof Auri Saarnio, kes elab lähedal Huutijärvel, on asjast huvitatud ja ta väidab, et veskite häving oli suurimaid majanduskatastroofe, mis Põhjamaades on juhtunud. See oli nii tähelepanuväärne, et Tampere lähedalt katoliku kirikust saatsid mungad teate Vatikani - nüüd on maailma lõpp alanud, sest jõgi on suuna vastupidiseks muutnud nagu ennustuses kirjas.

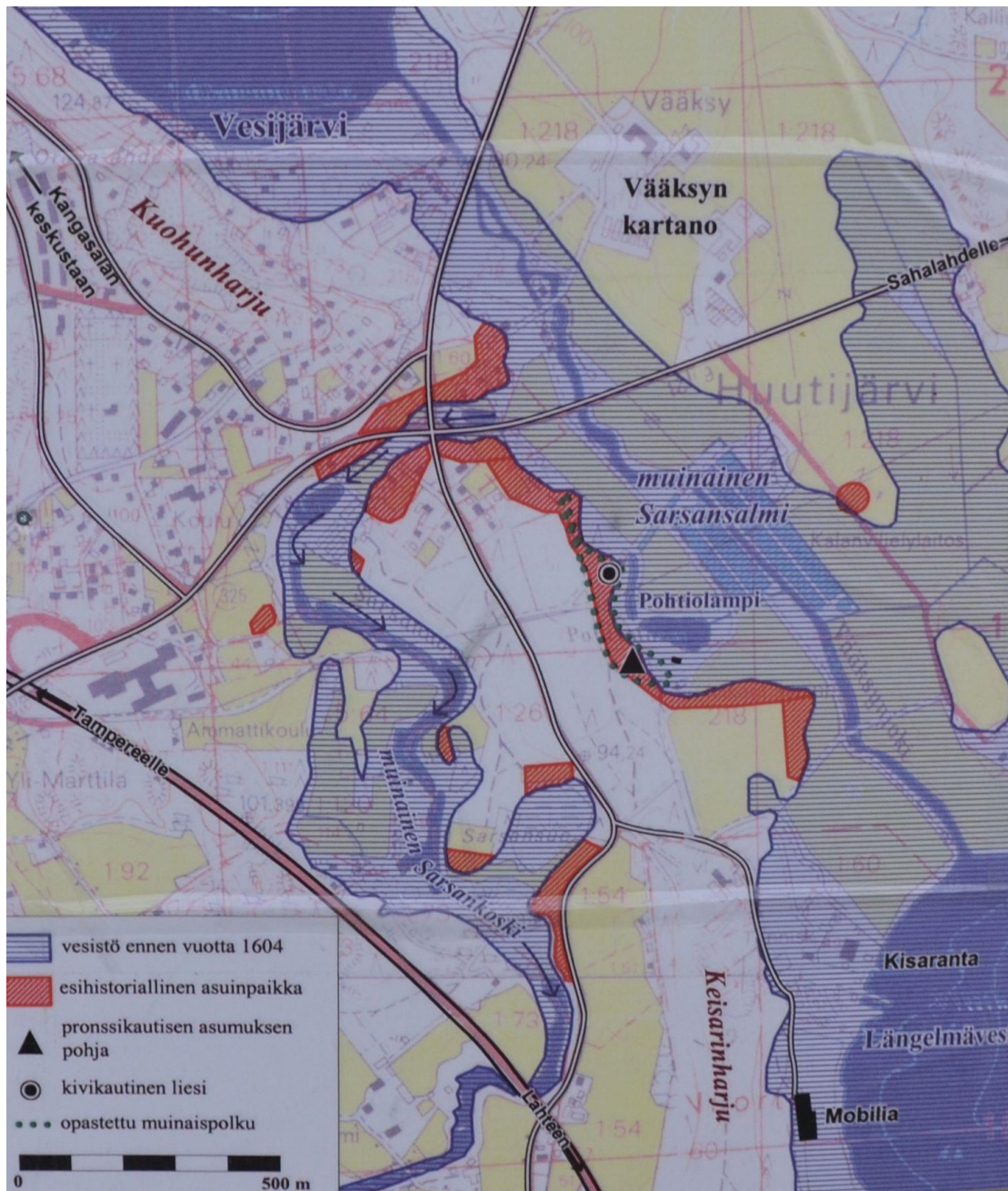

Foto infotahvilt. Sinine viirutus on vesi enne 1604.a, punased alad muinasaegsed asulakohad. Kangasala Sarsa on riigi tähtsaim muinasaja leiukoht. Pärast jääaega jäi Soome Joldia muinasmere alla, kuid maa hakkas pärast jää sulamist kiirelt kerkima. U 7500 eKr vabanes täielikult mere alt. Längelmävesi ja Vesijärvi ühinesid ning neid jäi ühendama 200-400 m lai Sarsansalmi (Sarsa väin), mis asub praeguse Vääksy jõe kohal. Siiani on maastikus näha endise väina kõrged kaldad.

Leskinen - osa maadest on kindlasti müüdud. Tean lugu, kui 1942.a peamaja põles maha, mis oli tingitud ülekuütmisest. Viivi Ahlström kolis teisele poole Tamperet teise mõisasse, mis oli olnud suvemõis. Sõja lõppedes 1946/1947.a Wääksy kaotas 70% maadest, sest riik võttis maa käest ära ning andis Karjala põgenikele. Rootsi riik andis pärast sõda Soomele palju rahalist abi, kuid ainult ühel tingimusel, et karjalasi ei pandaks rootslastega asustatud aladele - seega kogu Lääne- ja Edela-Soome. 15% soomlastest asustati ümber. Maid pidid andma ka inimesed, kogudused, vallad. Wääksys oli nii, et kuna peamaja oli põlenud ja omanikud ei elanud kohal, siis mõisalt võeti ära 70% maadest. Äialt küsisin, et oli vist väga ränk, kui pidi loovutama maid. Tema arvates oli see hind, mida pidi maksma. Tänapäeval on Wääksy mõisal 95 ha põldu ja 420 ha metsa. Peamine äri on hobusekasvatus. Kasvuhooned on ehitatud 1986-2003. Noorem tütar Sonja, kes on nüüd omanik, ei ole maaharimisest eriti huvitatud. Ta on infotehnoloogia doktor. Pärast põlvkonna vahetust müüs Sonja kasvuhooned ära koos 30 aastase maa rendiõigusega. Renti makstakse omanikule maa eest 500€/ha aastas. Kasvuhoooneäri müügist saadi 1,5 miljonit eurot, millest läksid maksud maha.

Varem töid rohkem raha sisse kasvuhooned ja nüüd hobused. Hobusekasvatusse on inversteeritud päris palju. Tallid on väga head ja ka muud tingimused. Ühe hobuse pidamise maks mõisas on 700 € kuus, mis sisaldab ka toitu, kuid mitte rautamist ja arstiabi. Naabertall küsib 550-600 €, kuid seal pole nii häid tingimusi. Suures hallis asub hobusekliinik. Mõisas väljakute pind on alati sobivalt pehme ja vetruv, samuti maneežis. Sonja on põllud rentinud ühele noortalunikule. Sonja on huvitatud mõisast ja hobustest, kuid mitte kasvuhoonetest. Leskinenid on olnud ratsutav pere.

Vana peahoone taastamisest on palju mõeldud, kuid kindlasti on see alati olnud raha küsimus. Sonja vanaema laskis ehitada uue peamaja vana peahoone varemete lähedale, aga Leskineni meelest see on kole (tal on õigus - nii inetu, et polnud mõtet pildistadagi – A.K).

Museovirasto annab mõnevõrra raha, aga ülivähe. Mõisal on puitehitis, mis on ka välja renditud ja kus suvel annab etendusi nukuteater. Maja akende parandamiseks andis *Museovirasto* poole rahast. Põllumajandusele tulevad EU abirahad, mis on samalaaadsed nagu Eestiski. Majade ehituse jaoks raha ei saa, ka peamajale üldiselt ei anta. Kui on muinsuskaitsealune hoone, siis antakse raha. Ma arvan, et see raha on 50-30% üldsummast. Kui ma ehitasin tallile uue katuse üle 200000 € eest, siis anti 30% EU toetust. Põhimõtteliselt sama nagu Eestiski.

Remonditööde jaoks antakse kuni 50% heakskiidetud kuludest, mis on täiesti teine asi, kui see tegelikult maksab.

Mõisa ülalpidamiseks on nippe. Oleme rentinud maid ja hooneid erinevateks tegevusteks - hobusetallid, kasvuhooned, kapsalaod, hobusekliinik (Soome parimaid), *Sääksikeskus* (Kalakotka keskus). Mõisal oli kaua kalakasvatus, mille pidime lõpetama, sest ei kannatanud, kuna keskkonnaseadused läksid nii karmiks. Kotkad käisid pidevalt ründamas. *Sääksisäätio* mehed tulid rääkima, et kui kotkad nagunii käivad kalu püüdmas, siis ehitame parem korraliku koha, kus tiikides on parasjagu vett ja hele põhi. See kalakasvatuse kaotamine saigi tuluks ümber keeratud. Praegu see on maailmakuulus *Sääksikeskus*, kus saab linde jälgida 4 tundi korraga. Järgmiseks suveks on juba kõik ajad broneeritud. Kalakasvatus toimus basseinides, mis nüüd on lammutatud ja asemele tehtud tiigid. Kalakasvatus lõpetati 2000.a. Välja üüritud kohvikus (palkmaja – A.K) müüakse suitsukala. Meil on suviti nukuteater, mis maksab ka üüri ja ratsutamiskeskus väljakutega, kus korraldatakse võistlusi.

Mõisa tegevused tasuvad nii, et tuleme ots-otsaga kokku. Sonja käive on praegu umbes 400000€.